

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદીત આ ચુકાદા / હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહીં. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો / હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલય, અમદાવાદ

ફોજદારી પરચુરણ અરજી

(એફ.આઈ.આર./આદેશ રદ કરવા માટે)

નં. ૫૦૦૪ સન ૨૦૧૦ની

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે: માનનીય શ્રી ન્યાયાધીશ એમ.આર. શાહ
સહી/

=====

૧.	શું સ્થાનિક અખબારોના પ્રતિનિધિઓને આ ચુકાદો જોવા દેવા યોગ્ય ગણાશે?	હા
૨.	રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવાનું કે નહીં ?	હા
૩.	લોર્ડશીપ્સ ચુકાદાની ન્યાયસંગત નકલ જોવાનું ઇચ્છે છે કે કેમ?	ના
૪.	શું આ મામલામાં ભારતના સંવિધાન, ૧૯૫૦ ની વ્યાખ્યા અંગેનો કોઈ તાત્વિક કાયદાનો પ્રશ્ન, અથવા તેના હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ આદેશ, સંકળાયેલ છે?	ના
૫.	શું આને નાગરિક ન્યાયાધીશને પરિભ્રમિત કરવાનું છે ?	ના

=====અ

જય એસ મોદી....અરજદાર(ઓ) વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને ૧....પ્રતિવાદી(ઓ)

=====

હાજરી: અરજદાર(ઓ) નં. ૧ માટે શ્રી તુલશી આર સવાણી, વકીલ સુશ્રી નિશા ઠાકોરે, પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ માટે વધારાના જાહેર અભિયોજક પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૨ માટે નિયમ બજાવેલ છે

=====

સમક્ષ: માનનીય ન્યાયાધીશ શ્રી એમ.આર. શાહ

તારીખ : ૨૦/૦૨/૨૦૧૫ – સીએવી ચુકાદો

[૧.૦] ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની વર્તમાન અરજી, ૧૯૭૩ (આગળથી જેને “સી.આર.પી.સી.” તરીકે ઓળખવામાં આવશે) અંતર્ગત આ અરજી અહીંના અરજદાર દ્વારા – પ્રતિબંધની જોગવાઈઓ હેઠળના ગુનામાં મૂળ આરોપી દ્વારા – પ્રાધાન્યથી રજૂ કરવામાં આવી છે ખાદ્ય ભેળસેળ અધિનિયમ, ૧૯૫૪ (આગળથી જેને “પી.એફ.એ. અધિનિયમ” તરીકે ઉલ્લેખિત કરવામાં આવ્યો છે) અંતર્ગત, ઝઘડિયા, જિલ્લો ભરૂચ ખાતે માનનીય જે.એમ.એફ.સી.ની અદાલતમાં બાકી રહેલી ફોજદારી કેસ ક્રમાંક ૪૦૦/૨૦૦૩ તરીકેની પડકારાયેલ ફોજદારી કાર્યવાહી રદ કરવા માટે.

[૨.૦] કે આયોડિનયુક્ત મીઠાનો નમૂનો હાલના અરજદારની દુકાનમાંથી — મૂળ આરોપી નં. ૧ પાસેથી રપ.૦૨.૧૯૯૨ ના રોજ લેવામાં/એકત્ર કરવામાં આવ્યો હતો. કે તેની તાત્કાલિક જાણ સ્થાનિક સત્તા, ખાદ્ય અને ઔષધિ, ભરૂચને રપ.૦૨.૧૯૯૨ ના રોજ કરવામાં આવી હતી. કે નિયમસર જરૂરી પ્રક્રિયાનું પાલન કરીને સીલ કરાયેલો નમૂનો તરત જ રફ.૦૨.૧૯૯૨ ના રોજ જાહેર વિશ્લેષક, ખાદ્ય પ્રયોગશાળા, વડોદરા પાસે મોકલવામાં આવ્યો હતો. કે જાહેર વિશ્લેષક, ખાદ્ય પ્રયોગશાળા, વડોદરાએ ૦૪.૦૩.૧૯૯૨ ના રોજ કરેલા રાસાયણિક વિશ્લેષણમાં જણાયું હતું કે નમૂના/મીઠામાં

આયોડિનનું પ્રમાણ ૬.૭% પીપીએમ હતું, જ્યારે પી.એફ.એ. મર્યાદા મુજબ નિર્ધારિત ધોરણ ૧૫% પીપીએમ હતું અને તેથી તે પી.એફ.એ. અધિનિયમ હેઠળ નિર્ધારિત ધોરણને અનુરૂપ નથી એવું જાણવા મળ્યું હતું. કે જાહેર વિશ્લેષક કચેરી, વડોદરાનો તા. ૨૪.૦૩.૧૯૯૨ નો અહેવાલ તાત્કાલિક સહાયક આયુક્ત અને સ્થાનિક સત્તા, ભરૂચ તેમજ ખાદ્ય નિરીક્ષક, ભરૂચને મોકલવામાં આવ્યો હતો. કે મૂળ ફરિયાદી — ખાદ્ય નિરીક્ષકે તા. ૨૭.૦૪.૧૯૯૨ ના પોતાના પત્ર દ્વારા પી.એફ.એ. અધિનિયમની જોગવાઈ મુજબ ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે તરત જ મંજૂરી માંગી હતી. કે સક્ષમ સત્તાધિકારીએ તા. ૨૩.૦૧.૨૦૦૩ ની મંજૂરી દ્વારા મંજૂરી આપી હતી અને તે પછી તરત જ ખાદ્ય નિરીક્ષકે હાલના અરજદાર — મૂળ આરોપી નં. ૨ સહિતના આરોપીઓ વિરુદ્ધ પી.એફ.એ. અધિનિયમની કલમ ૭ હેઠળ દંડનીય ગુનાઓ બાબતે ફોજદારી કેસ નં. ૪૦૦/૨૦૦૩ તરીકે માનનીય ન્યાયિક દંડાધિકારી પ્રથમ વર્ગ, ઝઘડિયા, જિલ્લા ભરૂચની અદાલતમાં વિવાદિત ફોજદારી ફરિયાદ દાખલ કરી હતી. કે માનનીય જે.એમ.એફ.સી.એ હાલના અરજદાર તથા અન્ય એક વિરુદ્ધ પી.એફ.એ. અધિનિયમ હેઠળ સંબંધિત ગુનાઓ બાબતે સમન્સ જારી કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો.

[૨.૧] ઉપરોક્ત ફોજદારી કાર્યવાહીથી તથા અરજદાર વિરુદ્ધ ફોજદારી ફરિયાદ દાખલ કરવાથી અને ફોજદારી કેસ ક્રમાંક ૪૦૦/૨૦૦૩ માં માનનીય મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા અરજદાર વિરુદ્ધ સમન્સ જારી કરવા નિર્દેશ આપતા પસાર

કરાયેલા આદેશથી વ્યથિત અને અસંતોષ અનુભવી, અત્રેનો અરજદાર – મૂળ આરોપી ક્રમાંક ૨ એ પડકારાયેલ ફોજદારી કાર્યવાહી રદ કરવા માટે ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ આ હાલની ફોજદારી વિવિધ અરજી રજૂ કરી છે.

[૩.૦] અરજદાર તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી તુલસી સાવાણીએ જોરદાર રીતે રજૂઆત કરી છે કે આક્ષેપિત ફરિયાદ ખાધ નિરીક્ષક દ્વારા નમૂનો લેવામાં આવેલ તારીખથી ૧૧ વર્ષના ગાળા બાદ દાખલ કરવામાં આવી છે અને તેથી પી.એફ.એ. અધિનિયમની કલમ ૧૩(૨) હેઠળ અરજદારને કેન્દ્રીય પ્રયોગશાળા દ્વારા નમૂનાની તપાસ કરાવવાનો જે મૂલ્યવાન અધિકાર પ્રદાન કરવામાં આવ્યો છે, તે છીનવી લેવાયો છે અને/અથવા તેનો ભંગ થયો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે પી.એફ.એ. અધિનિયમની કલમ ૧૩(૨) હેઠળ આરોપીને કેન્દ્રીય પ્રયોગશાળા દ્વારા નમૂનાની તપાસ કરાવવાનો અધિકાર છે. વધુમાં રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે તેથી જો હવે નમૂનો કેન્દ્રીય પ્રયોગશાળાને મોકલવામાં આવે, તો તે નમૂનો અનિવાર્ય રીતે બગડી ગયો હશે અને/અથવા વિઘટિત થઈ ગયો હશે. વધુમાં રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે તેથી કેન્દ્રીય પ્રયોગશાળા દ્વારા નમૂનાની તપાસ કરાવવાનો અરજદાર– આરોપીનો મૂલ્યવાન અધિકાર છીનવી લેવાયો છે અને/અથવા તેનો ભંગ થયો છે. વધુમાં રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે તેથી માત્ર તે એક જ આધારે આક્ષેપિત ફોજદારી કાર્યવાહી રદ કરવામાં આવવી યોગ્ય છે.

અરજદાર તરફેથી હાજર થયેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી સાવાણીએ જોરશોરથી રજૂઆત કરી છે કે, તેથી, જ્યારે અરજદાર—આરોપીને કેન્દ્રીય પ્રયોગશાળામાં નમૂનાની તપાસ કરાવવાનો અધિકાર છે અને તે દરમિયાન ૧૧ વર્ષ વીતી ગયા હોવાથી નમૂનો વિઘટિત થઈ ગયો છે અને/અથવા બગડી ગયો છે, તેથી હવે જો નમૂનાની તપાસ કેન્દ્રીય પ્રયોગશાળામાં કરાવવામાં આવે, તો તે અરજદાર—આરોપીને ભારે હાનિ પહોંચાડશે.

[૩.૧] વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વિવાદિત ફરિયાદ/ફોજદારી કાર્યવાહી પણ મર્યાદાના કાયદા, વિશેષ કરીને દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૬૮, દ્વારા અપરોધિત છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ફરિયાદ, કારણકાર્ય ઊભું થયાની તારીખથી ૩ વર્ષના ગાળામાં દાખલ થવી આવશ્યક હતી, એટલે કે વર્તમાન મામલામાં પબ્લિકના ૨૫.૦૨.૧૯૯૨ના અહેવાલથી વિશ્લેષક, ખાદ્ય અને ઔષધિઓ, વડોદરા. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આક્ષેપિત ફરિયાદ ત્રણ વર્ષની અવધિ પસાર થયા બાદ દાખલ કરવામાં આવી છે અને તેથી પણ, આક્ષેપિત ફોજદારી કાર્યવાહી / ફરિયાદ રદ કરવામાં આવવી યોગ્ય છે.

ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરતાં અને આ અદાલતના માનનીય એકલ ન્યાયાધીશ દ્વારા સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિ. દિવ્યેશ પદ્મકાંત શાહ અને અન્યના કેસમાં આપેલા, ૨૦૦૭(૨) જી.સી.ડી. ૯૫૦ (ગુજ.) માં અહેવાલિત નિર્ણય પર અવલંબ રાખતાં, હાલની અરજી મંજૂર કરવા અને પડકારાયેલ

ફોજદારી કાર્યવાહી/ફરિયાદ રદ કરવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

[૪.૦] હાલની અરજીનો રાજ્ય તરફથી હાજર થયેલ વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રીમતી નિશા ઠાકોર દ્વારા જોરશોરથી વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે. હાલની અરજીનો વિરોધ કરતાં અને મંજૂરી આપવામાં થયેલ વિલંબનું સ્પષ્ટીકરણ કરતાં, જેના કારણે ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર દ્વારા ફરિયાદ દાખલ કરવામાં વિલંબ થયો હતો, જવાબી સોગંદનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું છે.

[૪.૧] શ્રીમતી નિશા ઠાકોર, વિદ્વાન એ.પી.પી.એ રજૂ કર્યું છે કે પી.એફ.એ. અધિનિયમની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેતાં, સક્ષમ / યોગ્ય સત્તાધિકારીની પૂર્વ મંજૂરી વિના, ખાદ્ય નિરીક્ષક ફરિયાદ દાખલ કરી શક્યો ન હોત. રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે, વડોદરાના જાહેર વિશ્લેષક, ખાદ્ય અને ઔષધના તા. રૂ.૦૨.૧૯૯૨ના અહેવાલની પ્રાપ્તિ થતાં જ, ખાદ્ય નિરીક્ષકે મંજૂરી મેળવવા માટે યોગ્ય સત્તાધિકારીનો તાત્કાલિક સંપર્ક કર્યો હતો. જોકે, પી.એફ.એ. અધિનિયમ હેઠળ મીઠામાં આયોડિન નિર્ધારિત મર્યાદાથી ઓછું હોય એવા કેસોમાં ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવી કે નહીં તે બાબતે રાજ્ય સરકાર સમક્ષ નીતિગત નિર્ણય બાકી હતો, તેથી યોગ્ય સત્તાધિકારી દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી નહોતી અને જેના કારણે સંબંધિત સમયે ભરૂચના ખાદ્ય નિરીક્ષક ફરિયાદ દાખલ કરી શક્યા ન હતા. રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે, મંજૂરી આપવા બાબતે રાજ્ય સરકારને અનેક સ્મરણપત્રો પણ મોકલવામાં આવ્યા હતા. રજૂ

કરવામાં આવ્યું છે કે, અંતે યોગ્ય સત્તાધિકારીએ તા. ૨૩.૦૧.૨૦૦૩ના સંદેશાવ્યવહાર દ્વારા મંજૂરી આપી અને મીઠામાં આયોડિનનું પ્રમાણ નિર્ધારિત મર્યાદાથી ઓછું જણાય તેવા કેસોમાં તમામ ખાદ્ય નિરીક્ષકોને ફરિયાદ દાખલ કરવા નિર્દેશ આપ્યો. રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે, તરત ત્યારબાદ પ્રસ્તુત વિવાદિત ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી. રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે, તેથી ખાદ્ય નિરીક્ષકના ભાગે કોઈ બેદરકારી અને/અથવા વિલંબ નથી. રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે, યોગ્ય સત્તાધિકારી દ્વારા મંજૂરી પ્રાપ્ત કર્યા / મેળવી લીધા / મંજૂરી આપવામાં આવ્યા બાદ નિર્ધારિત મર્યાદાકાળની અંદર પ્રસ્તુત વિવાદિત ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી છે. રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે, તેથી, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૬૮ની ઉપકલમ (૨)ને ધ્યાનમાં લેતાં, જે અવધિ દરમિયાન મંજૂરી બાકી હતી તે અવધિ બાકાત રાખવી આવશ્યક છે. રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે, તેથી અરજદાર – આરોપી તરફથી કરાયેલ દલીલ મુજબ, મર્યાદાના આધારે પ્રસ્તુત વિવાદિત ફરિયાદ ફગાવી દેવી જરૂરી છે એવું કહી શકાય નહીં.

[૪.૨] હવે, જ્યાં સુધી અરજદાર તરફથી કરવામાં આવેલ આ દલીલનો પ્રશ્ન છે કે ફરિયાદ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને કારણે કેન્દ્રીય પ્રયોગશાળામાં નમૂનાનું પરીક્ષણ કરાવવાનો અરજદાર-આરોપીનો મૂલ્યવાન અધિકાર છીનવાઈ ગયો છે અને/અથવા અરજદાર તરફથી કરવામાં આવેલ આ દલીલનો પ્રશ્ન છે કે ફરિયાદ દાખલ કરવામાં વિલંબ થયો હોવાથી નમૂનો

વિઘટિત થયો હશે અને/અથવા બગડી ગયો હશે અને તેથી અરજદારને ગંભીર અન્યાય થશે, તે સંદર્ભે વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રીમતી ઠાકોર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવે છે કે હકીકતમાં અરજદારે નમૂનાને કેન્દ્રીય પ્રયોગશાળામાં મોકલવા માટે વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ ક્યારેય કોઈ અરજી કરી નથી અને/અથવા કેન્દ્રીય પ્રયોગશાળામાં નમૂનાનું પરીક્ષણ કરાવવા માટે વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ કોઈ વિનંતી કરી નથી. રજૂ કરવામાં આવે છે કે હકીકતમાં નમૂનો યથાવત્ અને સીલબંધ આવરણમાં જ રાખવામાં આવ્યો હતો. રજૂ કરવામાં આવે છે કે અરજદાર તરફથી કરવામાં આવેલી દલીલ અને રજૂઆત સંપૂર્ણપણે અનુમાન અને કલ્પના પર આધારિત છે. રજૂ કરવામાં આવે છે કે જ્યાં સુધી આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજીના આધારે નમૂનો કેન્દ્રીય પ્રયોગશાળામાં મોકલવામાં ન આવે અને જ્યાં સુધી વિશ્લેષણ બાદ કેન્દ્રીય પ્રયોગશાળા એવો અભિપ્રાય ન આપે કે નમૂનો બગડી ગયો છે અને/અથવા વિઘટિત થયો છે, ત્યાં સુધી એવો અનુમાન કરી શકાય નહીં કે નમૂનો વિઘટિત થયો છે અને/અથવા બગડી ગયો છે. રજૂ કરવામાં આવે છે કે માત્ર એવી આશંકાના આધારે કે સમય પસાર થવાથી નમૂનો વિઘટિત થયો હશે અને/અથવા બગડી ગયો હશે, દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને ફરિયાદ રદ કરી શકાય નહીં. રજૂ કરવામાં આવે છે કે અન્યાય અંગેના આક્ષેપો માત્ર રજૂ કરવાના જ નથી, પરંતુ તેઓ પ્રદર્શિત અને/અથવા સાબિત કરવાના છે અને વાસ્તવિક અન્યાય પ્રદર્શિત અને સાબિત કરવો આવશ્યક છે. રજૂ કરવામાં આવે છે કે અન્યાયનો માત્ર

આક્ષેપ, દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને આ તબક્કે આક્ષેપિત ફરિયાદ રદ કરવા માટે પૂરતો બનશે નહીં.

[૪.૩] આ અદાલતના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ દ્વારા પેપ્સી કો. ઇન્ડિયા હોલિંગ્સ લિ. થ્રો તેના અધિકારી વિનય માથુર અને અન્ય વિ. ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય, તા. ૧૧.૧૨.૨૦૧૪ ના ફોજદારી વિવિધ અરજી ક્રમાંક ૧૮૨૧/૨૦૦૨ સાથે ફોજદારી વિવિધ અરજી ક્રમાંક ૧૮૨૨/૨૦૦૨ બાબતના તાજેતરના નિર્ણય પર આધાર રાખીને તેમજ આંધ્ર પ્રદેશ વડી અદાલતના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ દ્વારા એમ/એસ. હૈદરાબાદ બેવરેજીસ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વગેરે વિ. એ.પી. રાજ્ય, જે ૨૦૦૬ ક્રિ. એલ. જે. ૩૯૮૮ માં અહેવાલિત છે, તે નિર્ણય પર તેમજ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા અજીત પ્રસાદ રામકિશન સિંહ બાબતનો નિર્ણય, જે ૧૯૭૨ ક્રિ.એલ.જે. ૧૦૨૬ માં અહેવાલિત છે, તેના આધારે એવી વિનંતી કરવામાં આવે છે કે વર્તમાન અરજી નામંજૂર કરવામાં આવે અને ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને આક્ષેપિત ફોજદારી કાર્યવાહી રદ કરવામાં ન આવે.

[૪.૪] હવે, અરજદાર તરફથી હાજર થયેલ વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આ અદાલતના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશના દિવ્યેશ પદ્માકાંત શાહ અને અન્ય એકના કેસમાં (ઉપરોક્ત) આપેલા નિર્ણય પર જે આધાર મૂકવામાં આવ્યો છે, તે

બાબતે રજૂ કરવામાં આવે છે કે વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ સમક્ષનો કેસ નીચલી અદાલતમાં વિચારણાપશ્ચાતનો હતો અને વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ વિરુદ્ધ અપીલ કરવાની મંજૂરી આપવી કે નહીં, તે મુદ્દો વિચારી રહ્યા હતા. રજૂ કરવામાં આવે છે કે ઉક્ત કેસમાં વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે પુરાવાની મૂલવણીના આધારે એવું નિષ્કર્ષ કાઢ્યું હતું કે મંજૂરી આપવાની બાબતમાં થયેલા આવા અસંગત વિલંબ માટે કોઈ કારણ અથવા સ્વીકાર્ય આધાર નહોતો. રજૂ કરવામાં આવે છે કે તેથી જો મંજૂરી આપવામાં થયેલા વિલંબ માટે વાજબી અને સ્વીકાર્ય આધાર દર્શાવવામાં આવે, તો મંજૂરી આપવામાં વિલંબ થયો હોવા છતાં આરોપી વિરુદ્ધ ફરિયાદ ચલાવી શકાય. રજૂ કરવામાં આવે છે કે ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે એવો કોઈ નિશ્ચિત કાનૂની સિદ્ધાંત પ્રતિપાદિત કર્યો નથી કે ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૭૦(૩) કોઈપણ રીતે લાગુ પડતી જ નથી. રજૂ કરવામાં આવે છે કે તેથી ઉપરોક્ત કેસમાં વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશનો નિર્ણય હાલના કેસના તથ્યો પર લાગુ પડશે નહીં અને/અથવા તે અરજદારને કોઈ રીતે સહાયરૂપ થશે નહીં.

ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરતાં, હાલની અરજી નામંજૂર કરવા અને ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને પડકારાયેલ ફોજદારી કાર્યવાહી રદ ન કરવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

[પ.૦] સંબંધિત પક્ષકારોની તરફેથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોને વિસ્તૃત રીતે

સાંભળ્યા.

પ્રારંભે નોંધવું આવશ્યક છે કે હાલની અરજી અહીંના અરજદાર દ્વારા – મૂળ આરોપી દ્વારા, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને, પી.એફ.એ. અધિનિયમ હેઠળ દંડનીય ગુનાને લગતી વિવાદિત ફોજદારી કાર્યવાહી / ફોજદારી ફરિયાદને રદ કરવા માટે રજૂ કરવામાં આવી છે. વિવાદિત ફોજદારી કાર્યવાહી/ફોજદારી ફરિયાદને મુખ્યત્વે આ આધારે રદ કરવાની વિનંતી કરવામાં આવી છે કે ફરિયાદ નોંધાવવામાં અસંગત વિલંબ થયો છે અને તેથી પી.એફ.એ. અધિનિયમની કલમ ૧૩(૨) હેઠળ કેન્દ્રિય પ્રયોગશાળામાં નમૂનાની તપાસ કરાવવાનો આરોપીને પ્રાપ્ત થયેલો મૂલ્યવાન અધિકાર છીનવાઈ ગયો છે અને/અથવા તેનો ભંગ થયો છે અને/અથવા અરજદારને ગંભીર પૂર્વાગ્રહ પહોંચશે, કારણ કે વિલંબને લીધે અને સમયના પસાર થવાથી નમૂનો બગડી ગયો હશે અને/અથવા વિઘટિત થઈ ગયો હશે. વિવાદિત ફરિયાદને મર્યાદાના આધારે પણ રદ કરવાની વિનંતી કરવામાં આવી છે, એટલે કે આ આધારે કે વિવાદિત ફરિયાદ ત્રણ વર્ષની મુદત પૂર્ણ થયા પછી નોંધવામાં/રજૂ કરવામાં આવી છે. તેથી, આ અદાલતના વિચાર માટે ઉપસ્થિત થતો સંક્ષિપ્ત પ્રશ્ન એ છે કે શું ઉપરોક્ત આધારે પી.એફ.એ. અધિનિયમ હેઠળના ગુનાઓ બાબતની વિવાદિત ફોજદારી ફરિયાદને ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને રદ કરવી આવશ્યક છે?

[પ.૧] હવે, જ્યાં સુધી તે પ્રથમ આધારનો પ્રશ્ન છે જેના આધારે આક્ષેપિત ફરિયાદને રદ કરવાની વિનંતી કરવામાં આવી છે, અર્થાત્ ફરિયાદ દાખલ કરવામાં થયેલો વિલંબ અને તેના પરિણામે આરોપીને થતી શક્ય પૂર્વગ્રહપૂર્ણ હાનિ અને/અથવા પી.એફ.એ. અધિનિયમની કલમ ૧૩(૨) હેઠળ પ્રદાન કરવામાં આવેલા કેન્દ્રિય પ્રયોગશાળા દ્વારા નમૂનાની તપાસ કરાવવાના આરોપીના હક્કનું હરણ થવું, ત્યાં સુધી અરજદાર તરફથી કરવામાં આવેલી દલીલો ઉપરથી આકર્ષક જણાય છે, પરંતુ તેમાં કોઈ તાત્વિક બળ નથી. પ્રારંભમાં જ નોંધવું આવશ્યક છે કે, હકીકતમાં આરોપી દ્વારા કોઈ અરજી રજૂ કરવામાં આવી નથી અને/અથવા માનનીય મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ નમૂનાને કેન્દ્રિય પ્રયોગશાળામાં મોકલવા બાબતે આરોપી દ્વારા કોઈ વિનંતી કરવામાં આવી નથી. તેથી, હકીકતમાં પી.એફ.એ. અધિનિયમની કલમ ૧૩(૨) હેઠળ કેન્દ્રિય પ્રયોગશાળા દ્વારા નમૂનાની તપાસ કરાવવાનો જે વિકલ્પ પ્રદાન કરવામાં આવ્યો છે, તેનો આરોપીએ ઉપયોગ કર્યો નથી. તેથી, અરજદાર તરફથી કરવામાં આવેલો આ દાવો કે કેન્દ્રિય પ્રયોગશાળા દ્વારા નમૂનાની તપાસ કરાવવાનો અરજદારનો મૂલ્યવાન હક્ક છીનવી લેવાયો છે, સ્વીકારવામાં આવી શકતો નથી.

[પ.૨] હવે, અરજદાર તરફથી કરવામાં આવેલી આ દલીલ અંગે કે ફરિયાદ નોંધાવવામાં થયેલા વિલંબને કારણે, અર્થાત્ હાલના મામલામાં ૧૧ વર્ષના વિલંબને કારણે, પી.એફ.એ. અધિનિયમની કલમ ૧૩(૨) હેઠળ

અરજદારને કેન્દ્રિય પ્રયોગશાળા દ્વારા નમૂનાની ચકાસણી કરાવવાનો જે મૂલ્યવાન અધિકાર પ્રદાન કરવામાં આવ્યો છે તે છીનવી લેવાયો છે અને/અથવા તેનો ભંગ થયો છે અને/અથવા અરજદારને ગંભીર અહિત થવાની શક્યતા છે, કારણ કે આવા વિલંબને લીધે નમૂનું કદાચ વિઘટિત થઈ ગયું હોય અને/અથવા બગડી ગયું હોય, તે બાબત સંબંધે ઉપરોક્ત તમામ દલીલો માત્ર અનુમાન અને કલ્પના પર આધારિત છે. જ્યાં સુધી પી.એફ.એ. અધિનિયમની કલમ ૧૩(૨) હેઠળ પ્રદાન કરાયેલ વિકલ્પનો ઉપયોગ કરીને નમૂનાને કેન્દ્રિય પ્રયોગશાળામાં મોકલવા માટે કોઈ વિનંતી કરવામાં ન આવે અને જ્યાં સુધી નમૂનું કેન્દ્રિય પ્રયોગશાળામાં મોકલવામાં ન આવે તથા ત્યારબાદ વિશ્લેષણ પછી કેન્દ્રિય પ્રયોગશાળા એવો અભિપ્રાય ન આપે કે હકીકતમાં નમૂનું બગડી ગયું છે અને/અથવા વિઘટિત થઈ ગયું છે, ત્યાં સુધી માત્ર આવા અનુમાન અને કલ્પનાના આધારે કે તે અવશ્ય જ બગડી ગયું હશે અને/અથવા વિઘટિત થઈ ગયું હશે, દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને ફોજદારી કાર્યવાહી રદ કરી શકાય નહીં, અને તે પણ પી.એફ.એ. અધિનિયમ હેઠળના ગુનાઓ માટે તો ખાસ કરીને નહીં. અજિત પ્રસાદ રામકિશન સિંહ (ઉપરોક્ત) ના મામલામાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે સુખમલ ગુપ્તા (ઉપરોક્ત) ના મામલામાં આપેલા પોતાના અગાઉના ચુકાદાને ધ્યાનમાં લઈને વિશેષરૂપે નોંધ્યું અને નિર્ધારિત કર્યું છે કે કોઈ માહિતી-આધાર વિના અદાલતો દ્વારા એવો નિર્ણય કરવો કે નમૂનું વિઘટિત થઈ જશે અને વિશ્લેષણ માટે અસમર્થ બની જશે, અને જ્યારે

એવો કોઈ પુરાવો ન હોય કે સમન્સની તામિલી સમયે નમૂનું એટલું બગડી ગયું હતું કે તેનું વિશ્લેષણ કરી શકાય તેમ ન હતું, ત્યારે નમૂનાને વિશ્લેષણ માટે નિયામક પાસે મોકલવાથી કોઈ ઉપયોગી હેતુ સિદ્ધ થવાનો નથી, એવો અભિપ્રાય રાખવો અદાલતો માટે ખોટો હતો. વધુમાં એવું પણ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે નમૂનું એટલું બગડી ગયું છે કે તેનું વિશ્લેષણ થઈ શકતું નથી તેવા પુરાવાના અભાવે, એવો અનુમાન ન્યાયસંગત ગણાય નહીં.

[પ.૩] સમાન પ્રશ્ન આંધ્ર પ્રદેશ વડી અદાલતે એમ/એસ. હૈદરાબાદ બેવરેજિસ પ્રાઈવેટ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં વિચારણા માટે લીધો હતો અને પરિચ્છેદ ૭૦ થી ૭૩, ૭૫, ૭૬ થી ૭૮ માં આંધ્ર પ્રદેશ વડી અદાલતે નીચે મુજબ નિરીક્ષણ કર્યું અને ઠરાવ્યું હતું:

“૭૦. અજિત પ્રસાદ રામકિશન સિંહ (૧૯૭૨ ક્રિ એલ.જે. ૧૦૨૬) માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે, સુખમલ ગુપ્તા મામલામાં આપેલા પોતાના અગાઉના ચુકાદાને અનુસરીને, એવું ધાર્યું હતું કે કોઈપણ માહિતી વિના અદાલતો દ્વારા એવો નિર્ણય કરવો ખોટો હતો કે નમૂનો વિઘટિત થઈ જશે અને વિશ્લેષણ માટે અસમર્થ બની જશે અને જ્યારે એવો કોઈ પુરાવો ન હોય કે સમન્સની બજવાણીના સમયે નમૂનો એટલો બગડી ગયો હતો કે તેનું વિશ્લેષણ થઈ શકે તેમ ન હતું, ત્યારે નમૂનાને વિશ્લેષણ માટે નિર્દેશકને મોકલવાથી કોઈ ઉપયોગી હેતુ સિદ્ધ થવાનો નથી. એ બાબતનો પુરાવો ન હોય કે નમૂનો એટલો બગડી ગયો છે કે તે વિશ્લેષણ માટે અસમર્થ છે,

ત્યારે એવી અનુમાનધારણા ચુકિતસંગત ગણાવી શકાય નહીં.૭૧. નમૂનો વિઘટિત થયો છે કે કેમ, તે વિશ્લેષણ માટે યોગ્ય છે કે અયોગ્ય છે વગેરે બાબતે તપાસ કરવી, કેન્દ્રીય ખાધ પ્રયોગશાળાએ નિર્વહ કરવાની કાયદેસરની ફરજ છે; અને આ અદાલત માટે નહીં, કે જે ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની કાર્યવાહી દરમિયાન એવું અનુમાન કરે કે ઉત્પાદનની સંગ્રહ-આયુષ્ય સમાપ્ત થયા પછી, જાહેર વિશ્લેષકના અહેવાલની નકલ આપવામાં થયેલા દરેક વિલંબથી નમૂનો વિઘટિત થઈ જશે અથવા આરોપીને નુકસાન પહોંચશે.૭૨. અજિત પ્રસાદ રામકિશન સિંહ (૧૯૭૨ ક્રિ એલ.જે. ૧૦૨૬), સુખમલ ગુપ્તા, ચરંજી લાલ (૧૯૮૪ ક્રિ એલ.જે. ૧૫) અને ટી. વી. ઉસ્માન તથા આ અદાલતના જી. એસ. પ્રસાદ (૨૦૦૩ ક્રિ એલ.જે. (એન.ઓ.સી.) ૨૩૧) અને ગંગૈયાહનાઈડુ રામા કૃષ્ણાના મામલાઓમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે જે રીતે ઠરાવ્યું છે તે મુજબ, જ્યાં સુધી એવું દર્શાવવામાં ન આવે કે નમૂનો વિશ્લેષણ માટે અયોગ્ય બની ગયો હતો અને તે માટેના કારણો વિશ્લેષણ માટે નમૂનો મોકલવામાં થયેલા વિલંબને આભારી હતા અને તેનાથી આરોપીને હાનિ પહોંચી હતી, જેનાથી તેઓને નિર્દોષ છૂટકારો મેળવવાનો અધિકાર ઉપજે, ત્યાં સુધી માત્ર જાહેર વિશ્લેષકનો અહેવાલ આરોપીને પાઠવવામાં થયેલો વિલંબ, પોતાનાથી જ, ફરિયાદ પક્ષના કેસ માટે ઘાતક ગણાશે નહીં. ૭૩. ટી. વી. ઉસ્માન (એ.આઈ.આર. ૧૯૯૪ એસ.સી. ૧૮૧૮) માં જેમ ઠરાવવામાં આવ્યું છે, તેમ ફરિયાદ પક્ષ શરૂ કરવા માટે કોઈ સમયમર્યાદા નિર્ધારિત કરવામાં આવી નથી. નોંધવા યોગ્ય છે કે, પી.એફ.એ. અધિનિયમની કલમ ૮એ હેઠળ, દ્વિતીય નમૂનો વિશ્લેષણ માટે જાહેર વિશ્લેષકને મોકલવા માટે સમયમર્યાદા નિર્ધારિત કરવામાં

આવી છે; જાહેર વિશ્લેષકના અહેવાલની નકલ પૂરું પાડવા માટે, નિયમ ૯(જે) હેઠળ ૪૧૧૯૭૭થી તેના લોપ પહેલાં ૧૦ દિવસની સમયમર્યાદા નિર્ધારિત કરવામાં આવી હતી; નિયમ ૨૨ મુજબ, વિશ્લેષણ માટે મોકલવાના ખાદ્યપદાર્થની માત્રા નિયમ સાથેની સારણીમાં નિર્ધારિત મુજબ હોવી આવશ્યક છે; અને નિયમ ૭(૩) મુજબ જાહેર વિશ્લેષકે પોતાનો અહેવાલ ૪૫ દિવસની અંદર રજૂ કરવો જરૂરી છે. આ બધી વૈધાનિક જોગવાઈઓ તુલસીરામ (૧૯૮૪ ક્રિ એલ.જે. ૧૭૩૧), દલચંદ વિ. મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન, ભોપાલ એ.આઈ.આર. ૧૯૮૩ એસ.સી. ૩૦૩ : (૧૯૮૩ ક્રિ એલ.જે. ૪૪૮), સ્ટેટ ઓફ કેરળ વિ. અલાસેરી મોહમ્મદ, (૧૯૭૮) ૨ એસ.સી.સી. ૩૮૬ : (૧૯૭૮ ક્રિ એલ.જે. ૯૨૫) અને ટી. વી. ઉસ્માન (એ.આઈ.આર. ૧૯૭૪ એસ.સી. ૧૮૧૮) માં ફરજિયાત નહીં પરંતુ માર્ગદર્શક ગણાવવામાં આવી હતી. જ્યારે ફરિયાદ પક્ષ શરૂ કરવા માટે અધિનિયમ હેઠળ કોઈ સમયમર્યાદા નિર્ધારિત કરવામાં આવી નથી અને કેટલીક વૈધાનિક જોગવાઈઓ તથા નિયમો, જેમાં સમયમર્યાદા નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે, તેમને ફરજિયાત નહીં પરંતુ માર્ગદર્શક ગણવામાં આવ્યા છે, ત્યારે માત્ર એટલા કારણે કે જાહેર વિશ્લેષકના અહેવાલની નકલ આરોપીને મોકલેથી આપવામાં આવી, અને તે સિવાય વધુ કંઈ ન હોય, તો એટલું પોતાના બળે ફરિયાદ પક્ષ માટે ઘાતક છે એવું કહી શકાય નહીં.૭૫. અધિકારીઓએ પોતાની ફરજો બજાવવામાં કરેલી બેદરકારી, અને જાહેર વિશ્લેષકના અહેવાલની નકલ આરોપીને તાત્કાલિક પૂરી પાડવામાં નિષ્ફળતા, તેના પરિણામે ખાદ્ય પદાર્થ/બીજમાં ભેળસેળમાં સંકળાયેલા ગુનેગારોને, જ્યાં સુધી અન્યાયકારક હાનિ સ્થાપિત ન થાય ત્યાં સુધી, નિઃશુલ્ક છૂટકારો

મળવા દેવામાં આવવું જોઈએ નહીં. આરોપીને કોઈ અન્યાયકારક હાનિ પહોંચી હોવાનો કોઈ પુરાવો ન હોય ત્યારે, માત્ર તકનીકી કારણોસર કાયદેસર ફરિયાદ પક્ષની કાર્યવાહી નિષ્ફળ બનાવવી જોઈએ નહીં.૭૬. દલચંદ (૧૯૮૩ કિ એલ.જે. ૪૪૮) માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે આ મુજબ ઠરાવ્યું હતું :

".....આ વાત સ્મરણમાં રાખવી યોગ્ય છે કે ઘણી વખત અનેક નિયમો, ભલે એવી ભાષામાં રચાયેલા હોય કે જે અનિવાર્ય હોવાનું પ્રતિત થાય, તથાપિ તેઓ જાહેર હિત માટે કાનૂની ફરજો નિર્વહ કરવાનો કાર્ય જેમને સોંપવામાં આવ્યો છે તેમના માટેની માત્ર સૂચનાઓથી વધુ નથી. જેમને જાહેર ફરજો સોંપવામાં આવી છે તેમની બેદરકારીને, અધિનિયમના અર્થઘટનના આધાર પર, જાહેર અહિતને પ્રોત્સાહન આપવા, જાહેર અસુવિધા સર્જવા અને અધિનિયમના મુખ્ય હેતુને નિષ્ફળ બનાવવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં....."

(ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

૭૭. કારણ કે અંતિમ કસોટી પૂર્વગ્રહની છે, જે દરેક કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓના આધારે, માનનીય મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવા દ્વારા સ્થાપિત થવાની હોય છે, તેથી આ અદાલત માટે, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ, એવું અનુમાન કરવું અથવા ધારવું યોગ્ય નથી કે ઉત્પાદનની અવધિસીમા પૂર્ણ થવાની મુદત પછી, કહીએ તો, થોડા દિવસોના વિલંબના કિસ્સામાં પણ, અને જાહેર વિશ્લેષકના અહેવાલની નકલ પૂરી પાડવામાં થયેલા વિલંબ માટે વાજબી સમજૂતીના અભાવે, આરોપીને પૂર્વગ્રહ પહોંચ્યો છે અને પી.એફ.એ. અધિનિયમની કલમ ૧૩(૨) તેમજ બીજા અધિનિયમની કલમ ૧૬(૨) હેઠળનો

તેનો અધિકાર ભંગ કરવામાં આવ્યો છે.

૭૮. ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ પોતાની અધિકારિતાનો ઉપયોગ કરતી વખતે આ અદાલત પોતાના પર પુરાવાનું પરીક્ષણ કરવાની અથવા જાહેર વિશ્લેષકના અહેવાલની નકલ આપવામાં થયેલા વિલંબથી આરોપીને પૂર્વગ્રહ પહોંચ્યો છે એવી સ્વતંત્ર નોંધ કરવાની જવાબદારી લેતી નથી. વિલંબ નગણ્ય છે કે અતિશય છે કે નહીં, જાહેર વિશ્લેષકના અહેવાલની નકલ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં ફરિયાદ પક્ષની ચૂકના કારણે વિલંબ થયો છે કે નહીં, અહેવાલ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં થયેલા વિલંબના કારણે પી.એફ.એ. અધિનિયમની કલમ ૧૩(૨) અથવા બીજા અધિનિયમની કલમ ૧૬(૨) હેઠળ આરોપીનો અધિકાર માત્ર ભ્રામક બની ગયો છે કે નહીં, કારણ કે કેન્દ્રીય પ્રયોગશાળામાં મોકલાયેલ નમૂનો સમયગાળાના પ્રવાહને કારણે વિઘટનથી અથવા ફરિયાદ પક્ષની ચૂકને આભારી અન્ય કોઈ કારણસર વિશ્લેષણ માટે અયોગ્ય જણાય છે કે નહીં, વિશ્લેષણ માટે નમૂનો મોકલવામાં થયેલા અતિશય વિલંબને કારણે સમયગાળાના પ્રવાહથી નમૂનો "ભેળસેળયુક્ત" બની ગયો છે કે નહીં, આ બધાં પ્રશ્નો દરેક કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓમાં, રજૂ થયેલા પુરાવાના આધારે, માનનીય મેજિસ્ટ્રેટે તપાસવાના વિષયો છે. માત્ર વિલંબ પોતે અને તે ઉપરાંત કંઈ વધુ ન હોય ત્યારે, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની પોતાની અધિકારિતાનો ઉપયોગ કરીને વડી અદાલત ફોજદારી કાર્યવાહી રદ કરવા માટે તેને આધાર બનાવી શકતી નથી."

[પ.૪] સમાન પ્રશ્ન વિદ્વાન એકલ પેપ્સી કો. ઇન્ડિયા હોલિંગ્સ લિ. દ્વારા તેના અધિકારી વિનય માથુર અને અન્ય એકના કેસમાં તાજેતરના નિર્ણયમાં

ન્યાયાધીશે (સુપ્રા), તેમજ આંધ્ર પ્રદેશ વડી અદાલતના ઉપરોક્ત નિર્ણયને ધ્યાનમાં લઈને અને આ મુદ્દા અંગે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત તથા અન્ય વડી અદાલતોના અન્ય નિર્ણયોનું પણ વિચારણા કરીને, વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે પી.એફ.એ. અધિનિયમ હેઠળ દંડનીય ગુનાઓ બાબતની ફરિયાદને રદ કરવાની વિનંતી સ્વીકારવાનો ઇનકાર કર્યો હતો, જે ફરિયાદ રજુ કરવામાં થયેલા વિલંબના આધાર પર રદ કરવાની વિનંતી કરવામાં આવી હતી અને જે તે જ આધારોએ રદ કરવાની વિનંતી કરવામાં આવી હતી જેમના આધારે વર્તમાન પડકારાયેલ ફોજદારી ફરિયાદને રદ કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે.

[પ.પ] એવો કોઈ અનુમાન થઈ શકતો નથી કે નમૂનો અવશ્ય બગડી ગયો હશે અને/અથવા વિઘટિત થઈ ગયો હશે અને/અથવા તેનું વિશ્લેષણ કરી શકાય તેમ ન રહ્યું હોય. પબ્લિક એનાલિસ્ટના અહેવાલની નકલ પૂરું પાડવામાં થયેલા વિલંબે અને/અથવા ફરિયાદ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબે આરોપીને પૂર્વગ્રહ પહોંચાડ્યો છે કે નહીં અને શું ફરિયાદ પક્ષે તે વિલંબ માટે સંતોષકારક સમજૂતી આપી છે કે નહીં, તે બધા પુરાવાના મુદ્દાઓ છે, જેની તપાસ નીચલી અદાલત દ્વારા થવાની હોય છે, અને દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની કાર્યવાહી દરમિયાન આ અદાલત દ્વારા નહીં. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત તેમજ આ અદાલતના નિર્ણયોની શ્રેણી મુજબ, દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ ખૂબ જ મર્યાદિત રીતે, સાવચેતીપૂર્વક અને અત્યંત દુર્લભમાંથી દુર્લભ કિસ્સાઓમાં જ કરવો. આવી સત્તાનો ઉપયોગ વૈધ ફરિયાદ પક્ષની કાર્યવાહી અવરોધવા માટે કરવો નહીં. નોંધવું આવશ્યક છે કે હાલના કેસમાં વાસ્તવમાં વડોદરાના પબ્લિક એનાલિસ્ટ, ફૂડ એન્ડ ડ્રગ્સે નમૂના/મીઠામાં આયોડિનનું પ્રમાણ પી.એફ.એ. અધિનિયમ હેઠળ નિર્ધારિત મર્યાદા કરતાં ઘણું ઓછું હોવાનું **ઠરાવ** થું હતું. તેથી, દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની સત્તાનો

ઉપયોગ કરીને, માત્ર આ કલ્પના અને અનુમાનના આધારે કે નમૂનો હવે કદાચ/અવશ્ય બગડી ગયો હશે અને/અથવા વિઘટિત થઈ ગયો હશે અને/અથવા હવે તેનું વિશ્લેષણ કરી શકાય તેમ ન રહ્યું હોય, આ તબક્કે આક્ષેપિત ફરિયાદને રદ કરવાની આવશ્યકતા નથી.

[પ.૬] તે જ રીતે, પડકારવામાં આવેલી ફરિયાદને માત્ર આ આધાર પર રદ કરવાની આવશ્યકતા નથી કે ફરિયાદ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને કારણે આરોપીને ભારે હાનિ પહોંચશે, કારણ કે નમૂનો અવશ્ય વિઘટિત થઈ ગયો હશે અને/અથવા બગડી ગયો હશે અને/અથવા તેનું વિશ્લેષણ કરવું અસમર્થ બની ગયું હશે. હાનિ અંગે માત્ર રજૂઆત કરવી જરૂરી નથી, પરંતુ જો કોઈ વાસ્તવિક હાનિ થઈ હોય તો તે દર્શાવવી અને સ્થાપિત કરવી આવશ્યક છે. ઉપર નિરીક્ષિત મુજબ, માત્ર હાનિનો આક્ષેપ, તે પણ દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતાં, ફરિયાદને રદ કરવા માટે પૂરતો ગણાશે નહીં.

[પ.૭] હવે, જ્યાં સુધી અરજદાર-આરોપી તરફથી આ દલીલ કરવામાં આવે છે કે દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૬૮ હેઠળ નિર્ધારિત મર્યાદાકાળથી પર હોવાને કારણે પડકારવામાં આવેલી ફરિયાદ રદ કરવામાં આવે, ત્યાં સુધી નોંધવું જરૂરી છે કે દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૭૦ ની ઉપકલમ (૩) મુજબ, ફરિયાદ પક્ષ દાખલ કરવા માટે મંજૂરી મેળવવામાં વિતેલો સમય બાદ રાખવાનો રહે છે. ઉપર નિરીક્ષિત મુજબ, ઉપર દર્શાવેલ ઘટના-ક્રમની તારીખો અનુસાર, નમૂનો ૨૫.૦૨.૧૯૯૨ ના રોજ લેવામાં આવ્યો હતો અને જરૂરી પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા પછી સીલબંધ નમૂનો ૨૬.૦૨.૧૯૯૨ ના રોજ જાહેર વિશ્લેષક, ફૂડ એન્ડ ડ્રગ્સ, વડોદરા પાસે મોકલવામાં આવ્યો હતો અને તે જ નમૂનાની ૦૪.૦૩.૧૯૯૨ ના રોજ જાહેર વિશ્લેષક, ફૂડ એન્ડ ડ્રગ્સ, વડોદરા દ્વારા તપાસ કરવામાં આવી હતી અને જાહેર વિશ્લેષકે આપેલો

અહેવાલ કે આયોડીનનું પ્રમાણ ૬.૭% પીપીએમ હતું, જ્યારે પી.એફ.એ. મર્યાદા મુજબ નિર્ધારિત ધોરણ ૧૫% પીપીએમ હતું, તે ૨૫.૦૩.૧૯૯૨ તારીખના પત્રવ્યવહાર દ્વારા ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર તેમજ સહાયક કમિશનર અને સ્થાનિક આરોગ્ય સત્તા, ભરૂચને મોકલવામાં આવ્યો હતો અને ૨૭.૦૪.૧૯૯૨ તારીખની અરજી/પત્રવ્યવહાર દ્વારા અહીંના પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ – ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર – મૂળ ફરિયાદીએ પી.એફ.એ. અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર ફોજદારી કાર્યવાહી દાખલ કરવા માટે મંજૂરી માંગી હતી અને ૨૩.૦૧.૨૦૦૩ ના રોજ યોગ્ય સત્તા પાસેથી મંજૂરી મળ્યા પછી તરત જ ત્યારબાદ પડકારવામાં આવેલી ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી. યોગ્ય સત્તા દ્વારા મંજૂરી આપવામાં થયેલ વિલંબનો ખુલાસો જવાબી સોગંદનામામાં કરવામાં આવ્યો છે. તેથી, ઉપરોક્ત બાબતો તથા દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૭૦ ની ઉપકલમ (૩) ને ધ્યાનમાં લેતાં, ફરિયાદ પક્ષ દાખલ કરવા માટે આવશ્યક મંજૂરી મેળવવામાં વિતેલો સમય બાદ રાખવાનો જરૂરી હતો. એ બાબત વિવાદાસ્પદ નથી બની શકતી અને વાસ્તવમાં વિવાદિત પણ નથી કે પૂર્વ મંજૂરી વિના ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર ફરિયાદ દાખલ કરી શકતા નહોતાં. આ પરિસ્થિતિઓમાં, દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૭૦ ની ઉપકલમ (૩) લાગુ પડશે અને તેથી, ઉપરોક્ત આધારે તથા તે પણ દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરતાં, પડકારવામાં આવેલી ફરિયાદ રદ કરવાની જરૂરિયાત રહેતી નથી.

[પ.૮] હવે, અરજદારની તરફેથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ દ્વારા દિવ્યેશ પદ્માકાંત શાહ અને અન્ય એક (ઉપરોક્ત) ના મામલામાં વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશના નિર્ણય પર મૂકવામાં આવેલ આધાર અંગે, વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ સમક્ષના મામલાના તથ્યો અને હાલના હાથે આવેલ મામલાના તથ્યોને ધ્યાનમાં લેતાં, આ અદાલતનું મત એવું છે કે જણાવેલ નિર્ણય હાલના હાથે આવેલ મામલાના તથ્યોને લાગુ પડશે નહીં અને/અથવા તે

અરજદારને કોઈ મદદરૂપ થશે નહીં. નોંધવું જરૂરી છે કે વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ સમક્ષના મામલામાં, તે વિદ્વાન નીચલી અદાલત દ્વારા આરોપીને નિર્દોષ છૂટકારો આપતા કરવામાં આવેલ આદેશ વિરુદ્ધ અપીલ કરવા માટેની પરવાનગી માગતી અરજી હતી. તેથી, તે ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની અરજી નહોતી. એ પણ એવું નહોતું કે વિદ્વાન નીચલી અદાલતે વિલંબના આધારે જ્ઞાનગ્રહણ કરવાની ના પાડી હોય અને મામલાને સમયમર્યાદાથી અવરોધિત ગણ્યો હોય; હકીકતમાં, નીચલી અદાલતે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવાની મૂલવણી કર્યા બાદ એ નિષ્કર્ષે પહોંચી હતી કે ફરિયાદ પક્ષ આરોપીની દોષિતતા નિર્વિવાદ વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે. જણાવેલ નિર્ણયમાં પણ વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે વિશેષરૂપે નોંધ્યું છે કે રાજ્યએ એવા સર્વ વિશ્વસનીય અને દઢ સામગ્રી સાથે આગળ આવવું પડશે કે યોગ્ય કાળજી અને તમામ પ્રયત્નો છતાં મંજૂરી મર્યાદા અવધિની અંદર જારી થઈ શકી નહોતી, જેથી ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૬૮ હેઠળ મર્યાદા અવધિની ગણતરી કરતી વખતે તે સમયને બહાર રાખી શકાય. તેથી, વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકનોને તેમના સાચા પરિપ્રેક્ષ્યમાં જોવામાં આવે તો, એવા મામલામાં, જો રાજ્ય એ સાબિત કરી શકે કે યોગ્ય કાળજી અને તમામ પ્રયત્નો છતાં મંજૂરી જારી થઈ શકી નહોતી અને તેથી ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૭૦ ની જોગવાઈઓ હેઠળ તે સમય બહાર રાખવા યોગ્ય છે, તો ફરિયાદ પક્ષ શરૂ કરવા માટે આવશ્યક મંજૂરી મેળવવામાં લેવાયેલ/વિતાવેલ સમય બહાર રાખી શકાય. એવું જણાય છે કે વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ સમક્ષના મામલામાં એવો નિષ્કર્ષ આવ્યો હતો કે આવા અતિશય વિલંબ માટે કોઈ વાજબી અને સ્વીકાર્ય આધાર રજૂ થયો નહોતો. વર્તમાન મામલામાં જવાબરૂપ સોગંદનામામાં વાજબી સમજૂતી દેખાય છે. અન્યથા પણ, તેની તપાસ અને વિચારણા રજૂ થયેલા પુરાવા તથા જે પુરાવા હજી રજૂ થવાના બાકી છે તેના આધારે કરવી જરૂરી છે. તેથી, ઉપરોક્ત

આધારે, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને પડકારેલ ફરિયાદ રદ કરવાની આવશ્યકતા નથી.

[૬.૦] ઉપરોક્ત બાબતોના પરિપ્રેક્ષ્યમાં અને ઉપરોક્ત કારણોસર, વર્તમાન ફોજદારી વિવિધ અરજી નિષ્ફળ જાય છે અને તેથી તે નામંજૂર થવા પાત્ર છે તથા અનુરૂપ રીતે નામંજૂર કરવામાં આવે છે. નિયમ રદ કરવામાં આવે છે. અસ્થાયી વચગાળાની રાહત, જો કોઈ હોય, તો તાત્કાલિક અસરથી સમાપ્ત કરવામાં આવે છે.

રજિસ્ટ્રીને આ આદેશની રિટ તાત્કાલિક જ્ઞાની નીચલી અદાલતને મોકલવા માટે નિર્દેશ આપવામાં આવે છે જેથી પી.એફ.એ. અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળના ગુનાનો વિચારણાનો પ્રક્રમ શક્ય તેટલો વહેલી તકે આગળ વધારી શકાય.

સહી / –
(ન્યાયમૂર્તિશ્રી એમ.આર. શાહ,)

*This judgment has been translated using AI Tool –
M/s. Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.*

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદીત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહીં. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.